

17.03

CZWARTEK , GODZ. 19.00, SALA KAMERALNA

Tria i sonaty

Bartłomiej Nizioł – skrzypce

Radostaw Pujanek – skrzypce

Tomasz Daroch – wiolonczela

Program

Feliks Janiewicz (1762–1848)

I Trio smyczkowe C-dur [12']

I. *Moderato*

II. *Andantino a la polacca*

III. *Allegro*

Henryk Mikołaj Górecki (1933–2010)

Sonata na dwoje skrzypiec op. 10 [16']

I. *Allegro molto*

II. *Adagio sostenuto*

III. *Andante con moto*

Maurice Ravel (1875–1937)

Sonata na skrzypce i wiolonczelę [20']

I. *Allégro*

II. *Très vif*

III. *Lent*

IV. *Vif, avec entrain*

Eugène Ysaÿe (1858–1931)

II Sonata na skrzypce solo a-moll op. 27 „Obsesja” (wyk. Bartłomiej Nizioł) [13']

I. *Obsession*

II. *Malinconia*

III. *Danse des ombres*

IV. *Les furies*

Feliks Janiewicz

IV Trio smyczkowe [13']

I. *Moderato*

II. *Adagio*

III. *Polonese. Allegretto*

Serdecznie zapraszamy na koncert kameralny, podczas którego zabrzmiały tria i sonaty autorstwa czterech kompozytorów. Będą wśród nich dzieła twórców francuskich, belgijskich i polskich. Wielką atrakcją programu są kompozycje Feliksa Janiewicza, wybitnego kompozytora przełomu XVIII i XIX wieku. Utwory zaprezentują współcześni mistrzowie instrumentów smyczkowych: dwukrotny zdobywca Fryderyka Bartłomiej Nizioł, koncertmistrz NFM Filharmonii Wrocławskiej Radosław Pujanek oraz wielokrotnie nagradzany wioloncelistą Tomasz Daroch.

Pochodzący z Wilna Janiewicz to postać tajemnicza, o której nie wiadomo zbyt wiele. Jako młody muzyk występował na dworze króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Z powodzeniem rozwijał karierę wirtuoza skrzypiec we Włoszech i Francji, a przede wszystkim w Anglii, gdzie zamieszkał w latach dziewięćdziesiątych XVIII wieku. Biorąc udział w cyklu prestiżowych koncertów organizowanych przez Johanna Petera Salomona, zdobył międzynarodową renomę i zyskał grono wiernych wielbicieli. Do jego znajomych należeli poznani podczas występów w Wiedniu Joseph Haydn i Wolfgang Amadeus Mozart. W jego dorobku znajdziemy przede wszystkim utwory skrzypcowe wymagające od instrumentalisty doskonałej techniki i solidnego warsztatu. W pisanych przez Janiewicza kompozycjach słysząc inspirację folklorem włoskim, szwajcarskim oraz polskim. Artysta okazjonalnie sięgał też do muzyki żydowskiej. Do najważniejszych utworów skrzypka należy pięć koncertów skrzypcowych, koncert fortepianowy oraz zbiór sześciu triów przeznaczonych na dwoje skrzypiec i wiolonczelę, zadedykowanych włoskiemu wirtuozowi Giovanniemu Viottiemu. Podczas wrocławskiego koncertu zabrzmiały pierwsze i czwarte z nich. Składają się one z trzech części o układzie szybka – wolna – szybka. Rolę wiolonczelę w tych dziełach pierwsze skrzypce, rola drugich skrzypiec i wiolonczeli ograniczona została do akompaniamentu. Paradoksalnie więc, choć są to dzieła kameralne, to ze względu na popisowy charakter partii jednego instrumentu bliżej im do tradycji koncertowej. W każdym z dwóch wykonywanych tego wieczoru triów jedno z ogniw oznaczone zostało jako *alla polacca*, kompozytor wykorzystał tam bowiem rytm poloneza. Na Litwie twórca ten pamiętany jest jako Feliksas Janevičius, natomiast w Anglii jako Felix Yaniewicz.

Muzykę polską bliższą naszym czasom reprezentować będzie młodzieńcza *Sonata na dwoje skrzypiec* op. 10 Henryka Mikołaja Góreckiego, dzieło napisane w 1957 roku. To utwór, w którym wyraźnie odczuwalne są już pewne elementy, które później na stałe weszły do arsenału środków stosowanych przez tego twórcę. Frapuje tu bogactwo brzmienia, zaskakują wyraziste kontrasty dynamiczne czy niespodziewane zmiany rejestrów. Odcinki gwałtowne, pełne dysonansów sąsiadują tu z fragmentami cechującymi się łagodnością i nastrojem zadumy. Oba instrumenty dialogują ze sobą, a każda zmiana w jednej partii prowadzi do odpowiedzi ze strony drugiego instrumentu.

Nie mniej fascynująca pod względem brzmieniowym jest napisana w latach 1920–1922 lekka, pełna wdzięku, słoneczna i dowcipna *Sonata* na skrzypce i wiolonczelę Maurice’a Ravela. Dzieło to zadedykowane zostało pamięci zmarłego w 1918 roku Claude’a Debussy’ego. Wiele tu przykładów muzycznego humoru. W drugim ogniwie, *Très vif*, obaj grający *pizzicato* wykonawcy przerzucają się krótkimi motywami albo nawet pojedynczymi dźwiękami, później zaś skrzypcom zdarza się grać *sur le chevalet, du talon*, czyli końcem smyczka przy mostku, co daje szczególnie jaskrawy, zgrzytliwy efekt brzmieniowy. Ostatnie, szybkie ogniwo kompozytor każe wykonawcom grać *avec entrain* (z entuzjazmem), a dynamizmu dodają tu ostre szarpnięcia strun i częste stosowanie rytmu punktowanego. W całym utworze Ravel nie szczędzi elementów artykulacyjnych i ozdobników wzbogacających brzmienie, takich jak flažolety, tryle, tremolanda i glissanda przy artykulacji *pizzicato*.

W programie znalazła się także przeznaczona na skrzypce solo *II Sonata na skrzypce solo a-moll* op. 27 „Obsesja” autorstwa belgijskiego kompozytora i wirtuoza skrzypiec Eugène’a Ysaÿe’a. To barwne i atrakcyjne dzieło napisane w 1923 roku zawiera szereg nawiązań do utworów Johanna Sebastiana Bacha. Część pierwszą, *Obsession*, otwiera cytat z *Preludium z III Partity E-dur* na skrzypce solo autorstwa lipskiego kantora. Chociaż drugie ogniwo, *Malinconia (Melancholia)*, nie zawiera żadnego cytatu z Bacha, to zarówno gęsty kontrapunkt, jak i wykorzystanie rytmu siciliany wskazują na obsesję na punkcie jego twórczości – niemiecki kompozytor bowiem wykorzystał rytm włoskiego tańca w pierwszej ze swoich sonat na skrzypce. W każdej części pojawia się także cytat ze średniowiecznej sekwencji *Dies irae*. Ten muzyczny symbol grozy systematycznie wykorzystywany był w muzyce romantyzmu, a pojawia się także w utworach pisanych współcześnie. Trzecie ogniwo, *Danse des ombres (Taniec cieni)*, to sarabanda w tempie *lento oparta* na temacie sekwencji. Pojawia się tam też stylizacja pochodzącego z Owernii i wykonywanego na dudach tańca musette. Ysaÿe imituje grę na dudach, każąc grać skrzypkowi dźwięk g, ponad którym rozwija się wariacja na temat *Dies irae*. W ostatniej części temat sekwencji wykonywany jest *sul ponticello* (przy podstawku), przez co brzmi niesamowicie – szorstko i metalicznie. Udane połączenie elementów tradycji i nowoczesności sprawiło, że dzieło to, pomimo poważnych wyzwań technicznych stawianych soliście, należy do najczęściej wykonywanych z sześciu sonat na skrzypce solo autorstwa belgijskiego kompozytora.

Oskar Łapeta

Projekt realizowany w ramach obchodów stulecia odzyskania
niepodległości oraz odbudowy polskiej państwowości

niepodległa

Organizator:

NFM – instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

